

מארוסה, משומרת יבם מאי איכא למימר. ואם כן, אמאי מייתי להך ברייתא דאיירא בארוסתו, ולא לברייתא "דהמקנא לארוסתו" דאיירי בשניהם. ותיריך, דההיא ברייתא רב פפא גופיה קאמר לה, ואיהו לא ידע האי דהכא. (ב) **תוס' ד"ה שנשא**, תימה אמאי לא תנא איילונית בהדי עקרה וזקנה. ובמשנה **למלך** (פ"ב מסוטה ה"י) תירץ, דלא נקטה משום דבעקרה וזקנה איירי בהלכות פסוקות שאין בהם מחלוקת, אי אית ליה אשה ובנים, מה שאין כן באיילונית, דר' שמעון בן אלעזר פליג אף אי אית ליה אשה ובנים. (ג) **תוס' ד"ה לא ישא**, בירושלמי וכו' היו לו אשה ובנים ומתו וכו' כבר נראית לשתות. ובתוס' **ד"ה מעוברת עצמו**, כתב, דהוא הדין להיפך. והקשה **הקרבן אורה**, דלכאורה איפכא מסתברא, דאם מתו בין קינוי לסתירה, הא בשעת סתירה היתה אשה שאינה ראויה לו ולא תשתה, ואם נולדו לו קודם סתירה הא הויה אשה הראויה לו ותשתה כבארוסה, דאף על גב דהקינוי היה בשעת אירוסין דלא חזיא לשתיה, מכל מקום כשכנסה ונסתרה משקה אותה.

(ד) **תוס' ד"ה מעוברת עצמו בתוה"ד**, ולא אמרינן כמו גבי מעוברת חבירו וכו'. ביאר **התפארת ציון**, דהטעם לחלק, כיון דמעוברת חבירו אינה ראויה לשתות מחמת עצמה מפני שאינה ראויה באותה שעה לאישות, אבל מעוברת עצמו ראויה לשתות מחמת עצמה, ודבר אחר הוא הגורם לה שלא לשתות, ויכולה אחר כך לשתות, משום דלעולם לא נדחתה מדין השקאה.

(ה) **בא"ד, בתוה"ד**, אינה שותה דלאו בת קינוי היתה. הקשה **המשנה למלך** (פ"ב מסוטה ה"י), דלברייהם היאך סוברים חכמים במתניתין דמעוברת ומניקת חבירו שותות, הא בשעת קינוי לא היו ראויות לאישות והיה חייב להוציאן בגט. ותיריך, דמעוברת ומניקת חבירו שאני, דכיון דמשעת קינוי ידעינן דבשעת שתיה היא ראויה לאישות, אי אפשר לומר דכבר נדחתה מלשתות, מה שאין כן במי שאין לו בנים, דבשעת קינוי לא ידעינן אם יהיו לו בנים בשעת שתיה, ומשום הכי אף שנולדו לו בנים אמרינן דכבר נדחתה מלשתות.

(ו) **תוס' ד"ה אמר לו**, תימה ור' ישמעאל לימא וכו'. **בצל"ח (ברכות לא:)** תירץ, דליכא למימר הכי, משום דאמאי תסמוך האשה להסתתר, הרי בעלה יכול לגרשה וליתן לה כתובה, ולא ישקנה מי סוטה. מה שאין כן בעקרה, דבלאו הכי צריכה להתגרש לאחר כלות עשר שנים, ואז תסתתר דאולי ישקנה מי סוטה ותלד בנים.

(ז) **[תוס' ד"ה ואמרת]**, תימה והא אפיקתיה לעיל וכו'. נראה לבאר, דאף דהתם נמי מרבינן תרי מחד קרא, דהיינו ארוסה ושומרת יבם, היינו משום דאימעיטו לענין שתיה מחד טעמא, מ"תחת אישך". מה שאין כן גרים, דסלקא דעתך למעוטינהו מקרא אחרינא ד"בני ישראל" (ג.ו.).

(ח) **גמ', אשת גר ועבד משוחרר פשיטא**. הקשה **הקרבן אורה**, הא איתא **בברכות (יט.)**, דעקביא בן מהללאל אמר דאין משקין את הגיורת, וברש"י (שם) **בד"ה לא**, כתב, דכתיב "בני ישראל" פרט לאשת גר ועבד משוחרר, ומאי פריך הכא פשיטא, הא קא משמע לן דלא כהאי תנא. לכך כתב, דמשמע דעקביא פליג בגיורת לחוד.

דף כו ע"ב

(ט) **תוס' ד"ה אבל הא**, תימה הא שמעינן לה מאלמנה לכהן גדול וכו'. כתב **הקרבן אורה**, דאין כאן תימא כל כך, דהא במתניתין לא נתבאר הך דרשא ד"כי תשטה אשתו", ואי לא תנן הך דעל ידי כל העריות מקנין, הוה אמינא דטעמא דאלמנה נמי משום דבלאו הכי אסורה לבעל, להכי אשמועינן דלא משום האי טעמא הוא ועל ידי כל עריות מקנין, אף על גב דבלאו הכי אסורה לבעל, וברישא טעמא מ"כי תשטה אשתו".

הקשה **הקרבן אורה**, אמאי נוטלת כתובה ולא יהיה דינה כעוברת על דת בהתראה דאבדה כתובתה. ותיריך, דצריך לומר דבית שמאי סברי, דכל שהיתה ראויה לשתיה, הכתובה בחזקתה, אפילו אירע אונס שלא שתתה. ולא הפסידה כתובתה, אלא אם לא היתה ראויה לשתיה. ובית הלל סברי, דאפילו בטלה השתיה על ידי אונס, נמי אין נוטלת כתובה, דשטר העומד ליגבות לאו כגבוי דמי.

(יב) **גמ', בית שמאי סברי שטר העומד ליגבות כגבוי דמי**. הקשו **התוס' ביבמות (לח:)** **ד"ה בש"א נוטלות**, מאי שנא ארוסה ושומרת יבם דלא שותות ולא נוטלות כתובתן, ולא פליגי בית שמאי. ותירצו, דבארוסה ושומרת יבם יש לחושבה עוברת על דת כיון שאינה יכולה ליבדק. מה שאין כן היכא דמתו בעליהן דבשעה שנסתרה היתה יכולה ליבדק בשתיה. ובקצות **החושן** (פ"ג סק"ה) תירץ, דבשטר שאין בו אחריות נכסים גם לבית שמאי לא הוי כגבוי, ובארוסה ליכא אחריות נכסים, כמו שכתב **הרמב"ם** (פ"ו מאישות הי"א), דהמארס את האשה וכתב לה כתובה ומת, גובה עיקר מבני חרי.

דף כה ע"ב

(יג) **תוס' ד"ה בית הלל אומרים, בתוה"ד**, אבל הכא שהיא בחיים בחזקתה הן עומדים או דלמא וכו'. הקשה **המנחת סוטה**, מאי שנא אם היא בחיים או לא, הא למאן דאמר דבחזקת הבעל קיימי, מאחר שאחריותן עליו, אף שהיא בחיים, כיון דמספקא לן אם זינתה, יורשי הבעל מוחזקין. ותיריך, דעל כרחך לא פליגי אלא אם מתו שניהם, ופליגי בחזקת מי הוו נכסי בעודן בחיים. אבל השתא דמת הבעל והיא עדיין בחיים, דילמא במיתת הבעל נתרקנה רשות הבעל וחזרה לאשה, או דלמא כדקאי קאי.

(יד) **בא"ד, בתוה"ד**, אפילו ב"ש מודו דשמא אותו שטר מעולם לא עמד לגבות. ביאר **הכרם נטע**, דבזנות, אף דבטל חיוב הכתובה למפרע, מכל מקום אם היה מגרשה קודם הזנות היה חייב, לכך איכא חזקת חיוב. מה שאין כן הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים, לאלתר הוי מקח טעות. ובית הלל סברי דאף דעד עכשיו היה חזקת חיוב, מכל מקום השתא הוי ספק למפרע.

(טו) **תוס' ד"ה לאו כגבוי דמי, בתוה"ד**, וצריך עיון כלאי הכרם וכו' הלכך ליכא לדמויי להדדי. ביאר **המצפה איתן**, דלא שייך למימר כתותי מכתת, אלא היכא דבעינן שיהיה השיעור מחובר ביחד בשלמות כשופר ולולב, מה שאין כן בדבר שהשיעור נמדד בכמות.

(טז) **גמ', אמר רב נחמן מחלוקת בעקרה וזקנה אבל איילונית דברי הכל לא שותה. הרמב"ם** (בפירוש המשניות פ"ד מ"ג) כתב, דטעמיהו דרבנן בעקרה וזקנה נמי משום שאין ראויות להזריע. וביאר **הקרבן אורה**, משום דלא מסתבר דטעמיהו דחכמים משום דאין ראויה לו, דהא כיון דאיכא צד היתר ליקח אשה נוספת שהיא בת בנים, כי היכי דסבירא להו לרבנן לתקנתא גבי מעוברת חבירו, דהויה ראויה לו.

(יז) **רש"י ד"ה אבל איילונית**, ועקרה על ידי מכה חזקתה מינא דבת הריון. **בנמוקי יוסף (יבמות דף ג: מדפי הרי"ף)** חילק באופן אחר, דבעקרות וזקנות מצינו שנפקדו וראויות להקים שם, מה שאין כן באיילונית. והקשה **בתורת הקנאות**, הא עקרות וזקנות שנפקדו היינו בדרך נס, וכהאי גוונא אף איילונית ראויה לילד. ותיריך, דנס דעקרה וזקנה שתלד הוי נס קל, וחשיב בת לידה, מה שאין כן באיילונית דהוי נס גדול.

דף כו ע"א

(א) **גמ', אבל המקנא לארוסתו ולשומרת יבם וכו' ומשכנסה נסתרה**. הקשה **המנחת סוטה**, הא רב פפא דקאמר **לעיל** (כה:): דלהשקותה כשהיא נשואה, ודאי קאי אתרווייהו אארוסה ושומרת יבם. דאי לא תימא הכי, נהי דדחי

לא שינתה טבעה של הבת כיון ששיצירתה היתה מטיפה פסולה. ור' יוחנן סבר כר' תנחומא, דאמר שעל ידי הוראתם היו משנים עתיד הטבעים, ולכך ניהא טפי דישא בת דומה, דגם אם יצאה מטיפה פסולה, כיון דההלכה קבעה דכשרה היא, נשתנה טבעה להתנהג בצניעות כמו כל בת ישראל.

(ב) תוס' ד"ה דומה, בתוה"ד, ומיהו הכא לא מיירי בדומה כהאי גוונא. הקשה **הקרן אורה,** דאי מיירי בקלא דפסיק, מאי טעמא אמר שמואל דלא ישא בתה דבאה מטפה פסולה, הא כיון דפסק הקול בתה נמי כשרה, ולר' יוחנן נמי, אמאי איצטריך לטעמא דרוב בעילות אחר הבעל. לכך כתב, דמיירי שפיר בקלא דלא פסיק, ואפילו הכי לשמואל שרי לישאל אחר לישא אותה דשמא לא תזנה תחתיו, אבל בתה לא ישא, דשמא מטפה פסולה באה וממזרת היא, ולר' יוחנן ישא את בתה, דרוב בעילות אחר הבעל, ואותה לא ישא שמא תקלקל תחתיו. עוד כתב, דלא תיקשי קושיית התוס' מאי טעמא אמר שמואל דאין חוששין לה, הא איירי בקלא דלא פסיק. דאיהו דאזיל לשיטתו, דמבעל אין מוציאין אפילו בקלא דלא פסיק.

(ג) גמ', איש איש לרבות וכו', שב"ד מקנין להם. כתבו התוס' ד"ה איש, דעיקר קרא איצטריך לאוסרה לבעל ולבועל על ידי האי קינוי. והתורת הקנאות (פ"א הי"א) חקר, אם מועיל מתורת שליחות דניחא ליה לבעל שהבית דין יקנא לאשתו, וכדאמרין בגמרא **לעיל** (כה.), דסתמא דמילתא אדם מסכים על דעת בית דין, ואם יבא ויערער הוי זילותא דבי דינא. או דאינו מתורת שליחות, אלא דהבית דין אפוטרופסין של כלל ישראל במקום דניחא ליה לבעל. והוכיח **מרש"י לעיל** (כה.) **בד"ה עבדינן מילתא** דמועיל מדין שליחות.

(ד) גמ', רבנן סברי בעינן וקינא והביא וכו'. ביאר המנחה **חריבה,** דרבנן סברי דהתייחסות השליחות הוי רק כמו שעשה המשלח, אבל לא דהווי כגוף אחד, ולכך לא מהני. ור' יוסי סבירא ליה, דלא בעינן כגוף אחד אלא דפעולתו נמי מהני, או דסבירא ליה דבשליחות נעשה כגוף המשלח וכאילו נעשו שניהם גוף אחד.

(ה) גמ', ור' יוסי סבר לא בעינן וקינא והביא. הקשה **הקרן אורה,** לפי מה שכתבו התוס' **לעיל** (כו.) ד"ה לא, דהכל תלוי בשעת הקינוי, איך סבר ר' יוסי דישקנה על הקינוי שנעשה בשעה שלא יוכל להשקות. ותירץ **הדבר שאול,** דכיון דחשבינן ליה כקינוי שלו, כיון דנעשה לזכותו, וכיון דלא סבירא ליה לר' יוסי, דבעינן "וקינא והביא", אם כן מה שהוא שוטה לא הוי עיכוב גמור בשעת קינוי.

(ו) תוס' ד"ה רב אשי, בתוה"ד, שמע מינה דאהעמדה ממש לא קפיד. הקשה **המנחה חריבה,** אם כן, אמאי ממעט גוסס. ותירץ, דשאני בן חודש דכיון שיכול להעמידו על ידי אחר כמו חיגר, הוי שפיר בכלל העמדה, אבל גוסס דגם על ידי אחרים אי אפשר, וגם אין דרך להעמידו, ממעטינן ליה.

דף כז ע"ב

(ז) גמ', כשם שאילמת לא היתה שותה דכתיב ואמרה. בשו"ת שבות יעקב (ח"א סימן קנו) דייק מהא דלא ילפינן דאינה שותה מקרא קמא ד"השביע הכהן את האשה", ואילמת אינה יכולה להישבע. דשייך להשביע על ידי כתיבה. והקשה **התומים** (צו, סק"ה), הא **בתוס' ד"ה דכתיב** (המתחיל בעמוד א') כתבו דקרא ד"ואמרה" הוי קרא יתירא כיון דמכל מקום לא מציא לקבולי שבועה. חזינן להדיא דאי אפשר לאילמת לקבל שבועה. ועיין **מנחת חינוך** (שסה, כד.) **ובתורת הקנאות** כתב, דאף אי נימא דמהני שבועה בכתב, וגם אי לא בעי קרא כדכתיב, הכא לכולי עלמא לא אהני בכתב, כיון דהטעם דלא בעינן קרא כדכתיב, משום דאמרין דקרא איירי בדאפשר, כגון מתנת בהונות דמצורע, ביש לו בוהן, ובאין לו יתן על מקומו ודיו, דהא אי אפשר

(י) בא"ד, תימא וכו'. ובאבני מילואים (סימן יא סק"ב) תירץ, דיש לחלק בין אלמנה לכהן גדול לכל העריות, דבכלל כל העריות הווי נמי אותן עריות שאין להם היתר בחיי אוסרן, וסלקא דעתך אמינא דלא חייל איסור נוסף על הבעל על ידי כולל דבעל, דאיסור קל לא חייל על איסור חמור על ידי כולל, וכמו שהוכיח **מתוס' יבמות** (ל"ג.) **ד"ה אמר ר' יוסי.** אבל גבי אלמנה לכהן גדול שפיר איצטריך קרא ד"כי תשטה", דבלאו האי קרא היתה שותה, כיון דחייל לבועל על ידי כולל דבעל, דתרווייהו לאוין נינהו. **ובמנחה חריבה,** הקשה עליו, דטומאה הא הוויא איסור מוסיף לגבי הבעל. וכתב ליישב קושיית התוס', דגבי אלמנה לכהן גדול הוויא אמינא דשותה, משום דמשכחת היתר לאיסורא אם יסתלק הכהן גדול, ואם כן שפיר קרינן ביה "ונטמאה", ומשום הכי בעי קרא דאינה שותה, אבל בעריות שאין היתר לאיסורם לעולם, ולא קרינן בה "ונטמאה", הוויא אמינא דאין מקנין על ידם, קא משמע לן.

(יא) בא"ד, בתוה"ד, אבל נאסרה על ידי בן תשע שנים ויום אחד אע"פ שאינו איש. **המנחה חריבה** הביא, **דהרמב"ם** (פ"א מסוטה ה"ו) כתב, דקטן פחות מבן תשע שנים ויום אחד, אוסרה עליו.

(יב) תוס' ד"ה אבל, תימא מאי קמ"ל. **ובאבני מילואים** (סימן יא סק"ב) חילק בין עריות לעובד כוכבים. דבכלל העריות נהי דאין איסור חל על איסור על הבעל על ידי כולל דבעל, משום דהוי קל על חמור, (עיין **לעיל** באות י'). מכל מקום "איסור" רכוב עליה, דכל מקום דאין איסור חל על איסור, איסור רכוב עליה, ולא הותר. אלא שאין עונשין על השני, וכדאיתא **ביבמות** (לב:) דנפקא מינה לקוברו בין רשעים גמורים. ואם כן מיתסר לבעל כיון דגם לבועל איכא איסור סוטה דרכיב עליה. אבל גבי נכרי דליכא עליה שום איסור, קא משמע לן דחייל על הבעל, משום דמה שאין האיסור חל על הבעל אינו מעכב מלחול עליו.

(יג) גמ', למעוטי בהמה דאין זנות בבהמה. הקשה **הקרן אורה,** לפי מה שכתבו התוס' **לעיל** ד"ה אבל, דקטן אף דביאתו ביאה, אימעיט מ"איש" ולא קטן. אם כן אפילו יש זנות בבהמה, שפיר אימעיט מ"איש" ולא בהמה, ולמה ליה להש"ס לאוקמי דאין זנות לבהמה. וכתב, דלדברי **הרמב"ם** (פ"א מסוטה ה"ו) ניהא, דדווקא משום דאין זנות ממעטינן לתרווייהו, קטן ובהמה.

(יד) גמ', פריצותא מי אסר רחמנא. הקשה **הקרן אורה,** לפי מה שכתב **הרמב"ם** (פכ"א מאיסורי ביאה ה"א), דעל קריבות של עריות עובר בלאו ד"לא תקרבו", מאי קשיא. ולכך ביאר, דהא דקאמר "מי אסר רחמנא" דוקא לענין סוטה קאמר, דלא מסתבר שתיאסר משום הא, ולא איצטריך קרא למעוטי. מה שאין כן נשיקה, אפילו למאן דאמר דאינו העראה ואינה נאסרת, משום דסבירא ליה לאביי דהווי אמינא דבקפידא דבעל תליא. נולכאורה צריך עיון, דבגמ' משמע דרק במסקנא נחתין לטעמא דתליא בקפידא דבעל, ולכך אצטריך מיעוטא, אבל בהווי אמינא הבינה הגמ' דתליא אם קינא לה בדבר שנאסרת על ידו, ולא תליא בקפידא.]

(טו) רש"י ד"ה לשקינא לה שלא כדרכה, אל תסתרי עמו להבעל שלא כדרכה. **המנחה חריבה,** דייק בדבריו דבעי שבקינוי, יקנא לה על שלא כדרכה. **ובמאירי** כתב, שקינא לה סתם ובא עליה שלא כדרכה.

דף כז ע"א

(א) גמ', ור' יוחנן אמר ישא אדם בת דומה. ביאר **התפארת ציון** דפליגי בפלוגתא דר' תנחומא ור' יוסי על הפסוק "ומבני ישכר יודעי בינה לעתים" (דברי הימים א פ"ב, לג), דשמואל סבירא ליה כר' יוסי, דמפרש "יודעי בינה לעתים" שבגודל חכמתם יודעים איזו שנה הצריכה לעבר, אבל הטבע לא נשתנה בהוראתם. ולכך אף דאזלינן בתר רוב בעילות דהווי מהבעל, ההלכה

א) רש"י ד"ה דאי, שבא עליה לאחר שנסתרה, הקשה המנחת קנאות, מאי סלקא דעתך דעל ידי עון זה יבדקו המים לידידיה בצביית בטן ונפילת ירך, הא סוטה לבעלה היא רק בעשה או בלאו, ואיך יתכן שהמים יבדקוהו ויביאוהו למיתה, ונשאר בצריך עיון.

ב) גמ', מגיד לך הכתוב שעל הספק אסורה. ביאר הדבר שאל, דקיניו וסתירה מצד עצמם אין בהם משום ספק אם זינתה, אלא משום הנך תרי קראי ד"והיא נטמאה" "והיא לא נטמאה", שאם קינא לה ונסתרה יש לדונה כנכנסה לכלל ספק זונה, ואיתרע חזקת טהרתה לגמרי. ולפי זה ביאר, דלהרשב"א (בתורת הבית הארוך בית ד' שער א' דף י"א ע"ב) דסבירא ליה דספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא, ניחא, דכיון שחידשה תורה להוציאה מחזקת טהרה ולדונה כספק, ממילא אסורה בדין איסור ספק תורה. אבל להרמב"ם (פי"ח מאיסורי ביאה הי"ז ופ"ט מטומאת מת הי"ב), דסבירא ליה דספיקא דאורייתא לחומרא מדרבנן, על כרחך צריך לומר דחידשה תורה לדונה כספק זונה ולהחליט דינה לאיסור עד שיתברר הספק.

ג) גמ', שם. כתב הדבר שאל, דאיכא ג' שיטות בגדר האיסור דספק סוטה, א. דעת התוס' הכא בד"ה מה, דאיכא איסור עשה מוחלט, דאם בא עליה בעלה, אף אם טהורה היא עבר בעשה גמור. ב. דעת התוס' ביבמות (יא:): ד"ה מאי, דאיכא לאו גמור גבי בעל ללקות עליו אף בספק סוטה, כבסוטה ודאית. ג. דעת הרמב"ם (פי"א מגירושין הי"ד), דספק סוטה אינה באזהרה מוחלטת כי אם באזהרת ספק, ואסור באיסור ספק מדאורייתא. וכתב, דיש להוכיח דשיטת רש"י בד"ה מגיד, כדעת הרמב"ם, מהא דכתב, ואי לא משקה לה אסורה. משמע, דאין כאן עשה מוחלט של טומאה, ואף לא ליכא.

ד) רש"י ד"ה סוטה לא עשה, בתוה"ד, והוא הדין לשוגג אשתו ואשת איש עמו בבית וכו'. הקשה המנחת קנאות. אמאי איצטריך לאוקמי בגוונא דהבוועל נמי שוגג, הא סגי להתירה לבעלה כשהנבעלת שגגה. ותירץ, דכיון דעשה הכתוב ספק כוודאי, היינו בין לגבי בעל בין לגבי בוועל, אם כן הא דאמרינן שלא עשה בה שוגג כמזיד, היינו דמותרת לגמרי בין לבעל ובין לבוועל, לכך אוקמי שהבוועל נמי בשוגג, דסבירא ליה לרש"י כשיטת הירושלמי שהובאה בתוס' לעיל (כו:): ד"ה כשם, דאם הבועל מזיד והיא שוגגת, נהי דמותרת לבעלה, לבוועל אסורה.

ה) תוס' ד"ה מה ת"ל, בתוה"ד, יש לומר הכתוב אסורה קודם שתיה כאילו היא ודאי. כתב בחידושי הגרע"א, דנפקא מינא אם אסורה מספק או ודאי, בגוונא דנשבע שלא לשמש עמה, דאם אינה אסורה אלא מספק, אפשר להתרותו ולהלקותו ממה נפשך, אי משום לאו דסוטה אי משום לאו דשבועה. אבל אי אמרינן דאסורה כוודאי, דהיינו דאפילו היא טהורה, אסור בעשה, אם כן לא שייך להלקותו ממה נפשך, דדילמא לא זינתה ואסורה עליו מחמת עשה, ואין שבועה חלה. והקרן אורה כתב, דאיכא בינייהו, היכא דאכלה תרומה קודם שתיה ואחר כך שתתה ונמצאת טהורה.

ו) בא"ד, וא"ת וכי איצטריך קרא למיסר ספיקא, הקשה המהרש"א, מאי קושיא, הא אי לאו קרא לא הוה מטמאין לה, משום דאוקמא אחזקת טהרה. והקרן אורה תירץ, דקושית התוס' היתה אלישנא דגמרא, דקתני "מגיד לך הכתוב שהספק אסורה" והא לא איצטריך, דסגי דלתני דהוי ספק, ואנא ידענא דאסורה.

ז) תוס' ד"ה אינו דין, ליכא למיפרך נזיר ועושה פסח יוכיחו. הקשה הקרן אורה, מאי סלקא דעתך דאיכא למימר יוכיחו דלא עשה בהן ספק טומאת התהום כוודאי, הא טומאת התהום הותרה אפילו בוודאי. ובמנחת קנאות כתב, דמשמע מהכא, דשיטת התוס', דהא דהותר טומאת התהום לנזיר ועושה פסח היינו דווקא בספק טומאה, אבל ודאי טומאה לא הותר.

למיכתביה באופן אחר. מה שאין כן הכא, דאי הא "אמרה" לאו דווקא, למה כתבה התורה "ואמרה", הוי לה למימר "והגידה" האשה, דמשמע בין בפה ובין בכתב, ומדכתב הכי משמע דהוי בדווקא. אבל במנחה חריבה כתב, דמדברי התוס' ליכא הוכחה דלא מהני שבועה על ידי הכתב, אלא כמו שכתבו התוס' דלא שייך לקבל שבועה, והיינו דבסוטה דרשינן בספרי (נשא נט), דבעינן דישביענה הכהן ולא תישבע מאיליה, אם כן על ידי כתיבה הוי כקופצת מאיליה ולא נשבעת על דיבורו של כהן, וכל מאי דמהני כתיבה בשבועה היינו רק במקום דמהני שבועה על ידי עצמו.

פרק כשם שהמים בודקין

ח) רש"י ד"ה שתי פעמים, ונסתרה והיא נטמאה לאו ממנינא דהא אוקימנא לעיל בפרק קמא לטומאה ודאית בעד אחד. הקשה תוס' הרא"ש, דלעיל (ב:): שמעינן לה מ"ועד אין בה והיא לא נתפשה". ותירץ, דאיצטריך לאקושי סתירה לטומאה, כדלעיל (ב:).

ט) תוס' ד"ה כשם, ירושלמי וכו' מנין המאררים נגד רמ"ח איברים שיש בה וכו'. הקשה המנחה חרשה, הא לאשה נוספו שתי צירים ושתי דלתות, ואית לה רנ"ב איברים. ותירץ, דבאברים אלו בודאי תלקה אף בלא שתיה, כמו שאמרו חז"ל באותו אבר שחטאה בה תלקה, ולא נשאר אלא רמ"ח. אך הקשה, דלפי זה לבוועל נחסר מרמ"ח, וממה נפשך ליכא כמספר המאררים. ונשאר בצריך עיון.

י) בא"ד בתוה"ד, כשם שהמים בודקין אותה על כל ביאה שהיא מקבלת מבעלה וכו'. הקשה הקרן אורה, היאך אפשר דהמים בודקין אותה על כל ביאה שהיא מקבלת מבעלה לאחר הבועל, הא בכי האי גוונא אין המים בודקין אותה מדכתיב "ונקה האיש מעון". ותירץ, דאיירי בשבא עליה בשוגג דאינו יודע שנסתרה, ובכהאי גוונא המים בודקין אותה. והרש"ש הוכיח מתוס' יבמות (נח:): בד"ה ונקה. דאפילו בשוגג אין המים בודקים אותה. הלכך כתב, דהכא מיירי דבשעת השקאה אכתי אינו יודע אם בא עליה אחר שנסתרה או לא, דבכי האי גוונא בדקי לה.

יא) תוס' ד"ה כשם, בתוה"ד, תפתר שהיה הוא מזיד והיא שוגגת ובדקו אותו ולא בדקו אותה. הקשה הקרן אורה, מהא דאיתא לעיל (כו:): גבי אשת כהן דמותרת לבעלה, דקא משמע לן דאפילו מתנוונה דרך איברים. דסלקא דעתך דזנויי זנאי באונס, ומשום הכי לא בדקוה מיא כי אורחיה, קא משמע לן. ולפי מאי דאמרינן השתא יש להקשות, דממה נפשך אי בדקו המים אותו, וודאי באונס זינתה ואסורה לכהן, ואי לא בדקוהו על כרחך לא זינתה כלל. ותירץ, דאיירינן בגוונא דאין הבועל לפנינו.

יב) בא"ד, ומנין שהדבר תלוי בה ואל אשת עמיתך וכו'. הקשה המשנה למלך (פ"ב מסוטה הי"א ד"ה עוד יש לחקור), אמאי לא יליף מ"והיא לא נתפשה", דמהכא ילפינן דבאונס שריא לבעלה, והכתוב לא תלה האונס אלא בה. ותירץ, דהשתא אתי לילף, דלגבי בוועל נמי הדבר תלוי בה, כמו לגבי בעל.

יג) מתני', בו ביום דרש ר' עקיבא אז ישיר משה. ביאר התפארת ציון, דר' עקיבא אזיל לשיטתו בסנהדרין (ק:), דדור המדבר אין להם חלק לעולם הבא, ולכך דרש לתיבת "לאמר" שהיו ישראל עונין שירה אחרי משה, משום דלא עמדו במדרגה שיהיה בכוחם לומר שירה מעצמם. ור' נחמיה סבירא ליה כר' אליעזר דאמר דהן באין לעולם הבא, ולכך סבירא ליה כקורין את שמע, דמשה פתח תחילה וישראל ענו אחריו וגמרו.

יד) בא"ד, בתוה"ד, וקשה מהא דתנן וכו' אלמא דלילה חשיב לעולם כרשות היחיד. הקשה **המנחת קנאות**, הא התם איירי במדרס, וטמא משום דרוב בני אדם דורסים בלילה כיון שאינם יודעים מה מונח שם, אבל לענין מגע דבהכי איירי הכא, הא אפילו בלילה ספיקו טהור. ונשאר בצריך עיון.

טו) בא"ד, בסוה"ד, אבל עברו עליו ימות הגשמים רשות היחיד לכאן ולכאן. **ברשב"ם בבא בתרא** (קנג): ד"ה **אלא**, פירש ב' פירושים, א. דאם עברו עליה ימות הגשמים תו לו פקע מיניה שם רשות היחיד, אפילו משיגיעו ימות החמה. ב. בשם הר"ח, דמיירי דעברו על אותה טומאה שהיתה בבקעה ימות הגשמים, ואם כן דינו כרשות היחיד.

טז) **תוס' ד"ה ותו לרבי עקיבא**, ותימה וכו'. כתב **הקרן אורה**, דאין כאן קושיא כלל, דהא רש"י כתב בהדיא דאית ליה לר' עקיבא קל וחומר, ועל כרחק כוונתו דלא יליף ר' עקיבא **כהונה** בקל וחומר, דאי לאו הכי היינו ר' ישמעאל.

דף כט ע"א

א) **תוס' ד"ה שכן עשה**, בתוה"ד, ויש לומר וכו' אלא לענין בעלה דאיכא ספק חייבי מיתות ב"ד על ידו. הקשה **המנחת קנאות** בשם בנו, הא אפילו ודאי זינתה, סוטה לבעלה אינה אלא בלאו, וכן לכהונה ותרומה הוה נמי בלאו, ומאי חומרא דחייבי מיתות בית דין לענין בעלה יותר מתרומה וכהונה. ותיירץ, דכוונת התוס', דאי לאו קראי דנטמאה דמרבין תרומה וכהונה, הוה אמינא דמשום הכי אסרה רחמנא לבעלה מספק דלמא כבר זינתה, וכיון שכן אין אימת בעל זה עליה, לכך הוא מחויב לגרשה, דילמא תזנה עוד תחתיו ותבא לידי חיוב מיתת בית דין, אבל לכהונה ותרומה דליכא להאי חששא דהא כבר גירשה בעלה או מת, שריא, משום דמוקמינן לה אחזקתה.

ב) בא"ד, שם. **התוס' בבכורות** (יטו). ד"ה **ור"י**, הקשו, דלענין ללקות בגיזה ועבודה ולהקריב למזבח חשיב ודאי בכור דאולינן בתר רובא, ולענין נתינתו לכהן חשיב ספק. והקשה **המנחת קנאות**, מאי מקשו, הא הכא חזינן דאי לאו קרא דונטמאה לתרומה וכהונה, הוה אמינא דלבעלה ולבועל אסורה מתורת ודאי, ולענין תרומה מותרת, דאמרינן דלא זינתה. ותיירץ, דשאני הכא דהוה אמינא דלתרומה מותרת, משום דאוקמה אחזקה, אף דאסורה לבעל ולבועל כודאי, דאין הוודאי מכריע את הוודאי. מה שאין כן בבכורות, אף על גב דפטור מליתן לכהן, משום דאין הולכין בממון אחר הרוב, מכל מקום אינו מדין ודאי אלא מספק אין מוציאין מידו, ואם תקפו כהן לא מפקין מיניה, ולענין ללקות בגיזה ועבודה חשיב כוודאי, ולכך הקשו התוס' התם, דהרוב שהוה כוודאי לענין איסור, יכריע נמי את הספק לענין ממון.

ג) בא"ד, בתוה"ד, אבל בירושלמי וכו' דריש חד מהני תלתא קראי ליבם. הקשה **הקרן אורה**, לפי דבריהם דסברת הירושלמי דכיון דספק זונה היא ממילא אסורה בתרומה, דבתרומה גם מספק אסורה וכל שכן דאסורה ליבם, אם כן ליבם נמי לא צריך קרא, כיון דסוטה וודאי אסורה ליבם משום אשת אח, דטומאה כתיב בה כעריות, ממילא ספק סוטה נמי אסורה. והביא, **דהתוס' ביבמות** (יא). ד"ה **צרת**, הקשו כן למה לי קרא לאסור ליבם. ותיירץ, דמהא דאסורה לבעלה לא שמעינן לא לתרומה ולא ליבם, דאיכא למימר דדווקא לבעלה, משום דקפיד והיא עברה על קינויו, אבל לתרומה וליבם אינה נאסרת. וכתב, דהא דסבירא לירושלמי דלתרומה לא בעינן קרא, היינו מסברא, דלא מצינו אישה שאסורה לביתה ומותרת בתרומה.

ד) **גמ', דילמא כי איצטרין לכהונה ותרומה שריא**. הקשה **המנחת קנאות**, כיון דגלי קרא דאסורה לכהן ולא מוקמינן לה אחזקתה, ממילא אסורה נמי לתרומה. ותיירץ, דלא ילפינן תרומה מכהונה, משום דנהי דאשה זו קודם

ח) בא"ד, אבל איכא למתמה וכו' דהא בריש מסכת נדה וכו'. הקשה **המהרש"א**, דהא רק לר' שמעון אמרינן דליכא למילף מסוטה, משום דאיכא רגלים לדבר, אבל לרבנן ילפינן, ולא פרכינן שכן רגלים לדבר. **ובמנחת קנאות** תירץ, דתוס' סברי דהא דלרבנן ילפינן מסוטה, ולא פרכינן שכן רגלים לדבר, היינו במקוה שנמדד ונמצא חסר, דאיכא תרתי לריעותא ולכך משוי ליה כודאי. ולר' שמעון לא אלים הך סברא דתרתי לריעותא דלהוי כודאי. הלכך מקשו התוס' איך שייך למילף לכל מקום מסוטה דהוי כודאי, הא אף רבנן לא ילפינן מסוטה אלא במקוה דהוי תרתי לריעותא, וחשיב כרגלים לדבר.

דף כח ע"ב

ט) **גמ', ומכאן אמרו דבר שיש בו דעת לישאל ברשות היחיד ספיקו טמא וברשות הרבים ספיקו טהור**. הקשו **התוס' בחולין** (ט): ד"ה **התם**, היכי מצי למילף מסוטה לטהר ברשות הרבים, הא סוטה אית לה חזקת טהרה. ותיירצו, דכיון דקינא לה ונסתרה, הוי רגלים לדבר ואיתרע חזקתה. והקשו, אם כן היכי מצי למילף מסוטה לטמא ברשות היחיד, הא איתרע חזקתה. ותיירצו, דשפיר גמרינן מסוטה דעשאה הכתוב **כודאי** ולא מוקמינן אחזקתיה, דאף על גב דאיתרע חזקתה, מכל מקום אי הוה מוקמינן אחזקתה עדיין לא היה לה להיות **ודאי** טמאה. **ובשב שמעתתא** (ש"א פ"ז) ביאר, דסוטה לא איתרע חזקת היתר ידיה, ואם כן ברשות היחיד טמא אפילו אית ביה חזקת טהרה, ושפיר ילפינן מסוטה. וברשות הרבים נמי ילפינן שפיר דטהור, דהא לבועל ליכא חזקת היתר, כיון דנולד הספק בחזקת איסור אשת איש, ואפילו הכי ברשות הרבים ספיקו טהור.

י) **תוס' ד"ה מכאן**, בתוה"ד, קטנה שזינתה וכו' והכא אע"פ שיש בו דעת לישאל ספיקו טהור. הקשה **המנחת סוטה**, הא טעמא דקטנה מותרת לבעלה, משום דסוטה לא עשה בה הכתוב אונס כרצון, כדכתיב "והיא לא נתפשה", וקטנה אין לה רצון מאחר שדעתה קלה, ובקל יכולה להתרצות, והווי כאונס לגבי גדולה. ונשאר בצריך עיון.

יא) **תוס' ד"ה ברשות הרבים**, כיון דאיכא שלש הוה ליה כרשות הרבים. ביאר **הרש"ש**, דהא דהקשו התוס' מנדה, כיון דאיסורה מחמת טומאה, כדכתיב "ואל אשה בנדת טומאתה", וכסוטה דאיסורא נמי משום טומאה, ולא דמי לשאר איסורים דלית בהן טומאה.

יב) בא"ד, בתוה"ד, מיהו מהתם לא קשיא מידי דלא דמי לשרץ, דשרץ אפשר שלא נגע וטהור. הקשה **המנחת סוטה**, הא הרואה שאמר ראיתי אחד מהם שנטמא ודאי, אבל מספקא לי אי זה מהם, נמי אי אפשר לטהר שניהם, ואם כן הוי דומיא דשלש נשים. ותיירץ, לפי מה שכתבו **התוס' בניזיר** (נו). ד"ה **שני נזירים**, דאיירי דהם שותקים, דאם היו מכחישים אותו לא היה נאמן, וכיון דקיל, דהא אם היו מכחישינן אותו לומר שלא נגע, אפשר שלא נגע, אינן טמאים. מה שאין כן בההיא דהאשה, אי אפשר דלא נטמאה אחת מהן, ולא שייך הכחשה כיון שהדם יוכיח.

יג) בא"ד, סוף סוף חברותיה והיא הווי שלש והווי ספק טומאה ברשות הרבים. **ובחיודושי הרשב"א בנדה** (ה): תירץ, דהא דאמרינן דכל היכא דאיכא שלש הוי רשות הרבים, דוקא בשלשה **אנשים**, אבל נשים, אפילו מאה כחד דמיין. ורשות היחיד הוה דגמרינן מסוטה, מה סוטה אין סתירה אלא באיש אחד, אבל בשניים והיא לא הוי סתירה, שהרי אשה מתייחדת עם שני אנשים, אבל שתי נשים הוי סתירה דאין שתי נשים מתייחדות עם איש אחד. עוד תירץ בשם **הרמב"ן**, דהיא לא נחשבת בכלל המנין, אלא כגוף השרץ, וכתב, דלפי זה אם נשאות אותה שלש לבר מההיא, הוי רשות הרבים.

למיפרך מה לכלי חרס שהוא ראשון, דהא ליכא למימר טבול יום יוכיח, משום דהוי אב הטומאה, אבל הכא דילפינן מטבול יום דשרץ, ליכא למיפרך מה לכלי חרס שכן ראשון, דטבול יום דשרץ יוכיח. והקצן אורה הביא, דהתוס' לקמן (ל). בד"ה הא אייתניניה לא כתבו כן, אלא, דר' יוסי דיליף רביעי ממחוסר כפורים, יליף נמי מהא דאיכא למימר כלי חרס יוכיח. ולהמהרש"א, אמאי לא פרכינן מה לכלי חרס שכן ראשון. וליכא למימר מחוסר כפורים יוכיח, דהא מחוסר כפורים ליכא אלא אב הטומאה, אלא שמע מינה דלרבי יוסי הא דאמרינן כלי חרס יוכיח, ארישא נמי קאי, ושפיר מצינן למילף מטבול יום דאב הטומאה. וליכא למיפרך מה לכלי חרס שכן ראשון, דמכל מקום שמעינן דלאו חומר אב הטומאה גורם לפסול את התרומה, וכמו שכתב רש"י בד"ה הצד השוה.

(יב) רש"י ד"ה טעם בריבוי, טעם של ר' יוסי שהוא חכם וגדול הדור וכו'. כתב במגן אבות לרשב"ץ (על אבות פרק ג), דהאי "בריבי" דהכא אינו כבכל מקום שנמצא רבי פלוני ברבי פלוני, דהיינו בן רבי פלוני, וכדאיתא בשבת (קנא:): רבן גמליאל ברבי, כלומר בן רבי, הוא רבינו הקדוש. ובחולין (יא:): איתא, ברבי אומר, ופירש רש"י ד"ה והתניא, שהוא שם חכם. וכן בחולין (נז:): ובמכות (ה:). אבל הכא היינו כדאיתא בסוכה (כו:). אמר רבן גמליאל לי התיר ברבי. וביבמות (קה:): מדבריו של ברבי, דקאי על רבי יוסי, והוי קורין אותו על שם כבודו, שהיה אדם גדול או על שם כבוד אביו שהיה ר' חלפתא. ובמנחות (לד:): איתא, אמר רבי יוסי יהודה ברבי, על כבוד אביו שהיה רבי אלעאי, ופירש רש"י ד"ה יהודה יהודה החכם.

(יג) גמ', ודור אחר פריך וכו' שכן יש בהן צד חמור. בדבר שאול מייתי דברי התוס' בכתובות (לב:). ד"ה שכן, דביארו מאי פירכת דור אחר, דמה להצד השווה שבטבול יום וכלי חרס שכן טומאתן מכא אב הטומאה, דטבול יום נמי היה אב או נגע באב, ור' יוחנן בן זכאי לא חש לפירכא זו, כיון דסבירא ליה דטבול יום לא חשיב כבא מכא אב הטומאה, דכיון דטבל ואקלישא טומאתו, לא שייך לייחס לטומאתו שאחר טבילתו כח טומאה הבא מכא אב, והיינו פלוגתתם האם חשיב כפירכא כל דהו, או דלא חשיב פירכא כלל. (יד) גמ', מי לא עסקינן דנגע בשני. הקשה התוס' הרא"ש, אמאי לא אמרינן דילמא נגע במחוסר כיפורים דאיכרי טמא, דכתיב "וכפר עליה הכהן וטהרה" מכלל דעד השתא הוי טמא, ונימא דמחוסר כיפורים פוסל בקודש. ותיריך, דבכל טמא משמע מה שנקרא בהדיא טמא ולא דאתי מדיוקא.

דף ל' ע"א

(א) גמ', וכי תימא משום דאיכא למפרך וכו' שכן אב הטומאה, ביאר התפארת ציון, דהכא ליכא למיפרך כדלעיל (כט:): דכלי חרס יוכיח. דיש לומר דכמו באוכל הבא מחמת טבול יום דחומרו הוי דבא מטבול יום שהוא אב הטומאה, הכי נמי ככר שני שנטמא מהכלי חרס בא מאב הטומאה, דהככר שני לא נטמא ממגע כלי חרס אלא מאוירו שהוא טמא מחמת השרץ עצמו.

(ב) רש"י ד"ה שלישי, ושמע מינה שלישי הבא מחמת שני. ביאר התפארת ציון, דהא דעדיפא למילף מאוכל הבא מחמת טבול יום ולא ממחוסר כיפורים. משום דאי נילף ממחוסר כיפורים על שלישי שפוסל בתרומה, אינו מוכח אלא על שלישי הבא מטבול יום דדמי למחוסר כיפורים, דתרווייהו הוי אב הטומאה, אבל אכתי לא מצינן למילף על שלישי הבא מחמת שני דלא אתי מאב הטומאה, ואי סבירא לר' יוסי כאבא שאול, הוה ליה למילף קל וחומר מאוכל הבא מחמת טבול יום שמטמא שלישי, אף על גב דלא הוי אב הטומאה.

(ג) בא"ד, בתוה"ד, דהתם מעלה דרבנן היא ובקודש מקודש מיירי. הקשה

שנסתרה היתה בחזקת היתר לכהונה לכשימות בעלה, לאחר הסתירה נאסרת לכהן, דמכל מקום בשעה שנולדה הסיבה היתה אסורה משום אשת איש, ולאחר שמת בעלה דדיינינן אם מותרת לכהן, יש לומר דמחזיקין מאיסור אשת איש לאיסור כהונה. אבל לתרומה איצטריך קרא, כגון שבעלה כהן, דקודם שנסתרה היתה אוכלת בתרומה, והוה אמינא דגם לאחר שנסתרה אוכלת משום חזקת היתר.

(ה) גמ', אף תרומה נמי מחיים לאפוקי כהונה. הקשה המרומי שדה, דלכאורה אפשר לדחות, דבשלמא גבי בעל וכהן איכא למימר דאסורה כיון דאיכא לספוקי שמא נטמאה, אבל גבי דידה שהיא ברי אצלה מותרת. ומשום הכי כתיב בקרא "נטמאה", למימר דמכל מקום אסורה כל זמן שלא נתברר לנו. ותיריך, דגם תרומה הוי איסורא לגבי בעל.

(ו) גמ', והבשר אשר יגע וכו' לא יאכל ודאי טמא וכו'. הקשה המנחת סוטה, מנא לן לדיוקי דבין ברישא ובין בסיפא איירי בוודאי ולא בספק. ותיריך, דרב דייק מדשני לישנא דקרא, דברישא כתיב "אשר יגע בכל טמא לא יאכל" (ויקרא ז, יט), בלשון איסור, ובסיפא (שם) כתב, "כל טהור יאכל בשר" בלשון היתר, והיה לו להשוות מידותיו ולומר "והבשר הטהור יאכל" דומיא דסיפא, או בסיפא "כל טמא לא יאכל בשר" דומיא דרישא, אלא דאתי לדיוקא.

(ז) גמ', ודאי טמא הוא דלא יאכל וכו'. הקשה הקצן אורה, דלכאורה הני קראי לא סתרי אהדדי, דגבי בשר, דהנידון על הבשר אם נטמא, אית ליה חזקת טהרה, ומשום הכי ודאי טמא היינו דווקא שנגע בוודאי, אבל אם נגע בספק טמא יאכל משום דמוקמינן לבשר בחזקת טהרה. וסיפא דודאי טהור הוא דיאכל, היינו אם היה טמא ונטהר וודאי הוא דיאכל, אבל ספק טהור. היינו שספק אם נטהר לא יאכל, משום דמוקמינן ליה בחזקת טומאה. ותיריך, דהא לא איצטריך לאשמעינן, דכבר שמעינן דאזלינן בתר חזקה, אלא על כרחיך דאתי לאשמעינן, דאפילו ספק אם נגע בטומאה לא יאכל.

(ח) גמ', שם. הקשה המצפה איתן, נימא דחילקה תורה בין טומאת בשר דהוי לאו ולכך ספיקו טהור, לבין טומאת הגוף דהוי בכרת, דמספק טמא. ותיריך, דרב סבר כרבא ביבמות (קט:), דאית ליה מה לי איסור כרת מה לי איסור לאו.

(ט) גמ', דאי מרב הוה אמינא בין ברשות היחיד ובין ברשות הרבים. כתב המנחת סוטה, דמשמע דהא דילפינן מסוטה, היינו החילוק בין רשות הרבים לרשות היחיד. והקשה, הא לעיל (כח:): אמרינן וממקום שבאת וכו' ומה סוטה שיש בו דעת לישאל וכו', ולפום מאי דחזינן הכא משמע דלאו מסוטה ילפינן דאי מסוטה הוא אמינא עד דאיכא נוגע ומגיע. ותיריך, דהא דאמרו וממקום שבאת וכו' לאו ברייתא היא, אלא גמרא קאמר, ופליג אהא דרב גידל. וסבירא ליה, דדיוקי דדייקינן לא משמע דבעי נוגע ומגיע. [ועיין בתוס' לעיל (כח:): ד"ה ברשות הרבים, דתירצו באופן אחר].

דף כט ע"ב

(י) גמ', כלי חרס יוכיח. כתב המאירי, דהיינו שמותר בחולין ופסול בתרומה לומר שהשני עושה בה שלישי. והקשה, היכן מצינו כלי חרס מותר בחולין, דהיכי דמי, אי נטמא באב הטומאה והוא ראשון, הא ראשון עושה שני בחולין. ואי נטמא בכלי ראשון והוא שני, היא גופא מנלן. ועוד דאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה. ולכך כתב, דאיירי דניטמא מאב הטומאה ופסול אף בחולין, והכי קאמר, למאי דפרכת מה לטבול יום שכן אב הטומאה, כלי חרס יוכיח דלא הוי אב הטומאה, ומטמא את התרומה, אלמא דלאו משום אב הטומאה הוא.

(יא) גמ', שם. ביאר המהרש"א, דלעיל (עמוד א) דפרכינן בגמרא מה לטבול יום שכן אב הטומאה, לא מצינן למידחי כלי חרס יוכיח, משום דאיכא

ו) תוס' ד"ה מר סבר, בתוה"ד, אלא טעמא משום דמשתעי בשבת. הקשה הכרם נטע, מנא ליה להתוס' דמאן דלא מפרש "ומדותם" לתחום שבת, סבירא ליה תחומין דרבנן, הא יש לומר להיפך, דמשום דסבירא ליה תחומין דרבנן, ליכא לפירושי "ומדותם" לתחום שבת, אבל אין הכי נמי אפילו אי קרא ד"ומדותם" לא איירי בתחום שבת, מכל מקום אפשר דתחומין דאורייתא מגזירה שווה דמקום מקום. ותירץ, דהיא כוונת קושית התוס', מנא ליה להש"ס דסבירא ליה תחומין דרבנן, דלמא יליף תחומין דאורייתא מגזירה שווה.

יא) בא"ד, בסוה"ד, מאן דסבר וכו' נפקא מ"אל יצא איש ממקומו", ביאר הקרן אורה, דעיקר אזהרת איסור תחומין ילפינן מ"אל יצא" וגו', וקרא דערי הלויים גלי מהו שיעור התחום והמקום.

יב) בא"ד, שם. כתב המרומי שדה, דאיכא בינייהו לענין יום טוב, דאי ילפינן מ"אל יצא" ליכא איסור, משום דלא קאי אלא על יום השביעי, ואי ילפינן מערי הלויים, הוא הדין ליום טוב, וכן איכא בינייהו לענין תחום כלים.

יג) גמ', כקטן המקרא את ההלל וכו'. ביאר בעיון יעקב, דפלוגתא דתנאי אם שומע כעונה. והקשה התורת הקנאות, הא ילפינן בסוכה (לח:). מקרא דכתיב במלכים (ב' כ"ב) "אשר קרא", והלא שפן קראן, מכאן לשומע כעונה, ואיך שייך פלוגתא בהא. ותירץ, דשומע כעונה לא שייך אלא במה שמחויב בקריאתו, כקריאת שמע ותפילה. וכן מה שקרא שפן את התורה לפני יאשיהו, גם יאשיהו מצווה על תלמוד כל התורה וגם על קריאת פסוק ד"יולך ה' אותך ואת מלכך" שקרא לפניו, דהוא בכלל תלמוד תורה. אבל מה שנתנו עיניהם לומר שירה כשעלו מן הים, דהיה קודם מתן תורה, ולא נצטוו על זה אלא עשו על דעת עצמם, בהא שייך לומר דאין שומע כעונה. ועיין באות הבאה.

יד) גמ', שם. עיין באות הקודמת. וביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דאף על גב שהיו יוצאין בראשי פרקים דהא אין לנו גדול ממשה, ובגדול המקרא אותן יוצאין ידי חובה בשמיעה. מכל מקום לא היו רוצין לצאת בשמיעה ממש, משום פרסומי מילתא.

דף לא ע"א

א) גמ', מה ירא אלוקים האמור באברהם מאהבה. ביאר הכרם נטע, דהאברה הוא דבקות ומתוך הדבקות יודעין יותר גדולתו, ושוב מתווספת יראה, ושוב היראה מעורר אהבה יותר ושוב יראה יותר וכן אהבה ויראה עד בלי די.

ב) גמ', ולשומרי מצוותיו לאלף. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), שלשון שמירה נופל על לא תעשה, כדמצינו דכל מקום שנאמר "השמר" "פן" ו"אל" אינו אלא לא תעשה, ומצוות לא תעשה הם מצד היראה.

פרק מי שקינא לאשתו

ג) מתני', ולא לפוסלה מכתובתה אלא שלא תשתה. הקשה בחידושי הגרע"א, הא קיימא לן כבית הלל דמת בעלה עד שלא תשתה, אינה נוטלת כתובה, דכל זמן שלא נתברר על ידי שתייה אין לה כתובה מספק, והכא נמי מה בכך דהנך ה' נשים אינן נאמנות בעדותן, הא כיון דאינה שותה ולא נתברר טהרתה, ממילא אין לה כתובה. ובמנחת קנאות תירץ, דהא דמתו בעליהן עד שלא שתו אינה נוטלת כתובה, היינו משום דכיון דעל כל פנים אי אפשר לה לשותה, אף שאין העיכוב מחמתה. אבל בה' נשים השונאות אותה, אי נימא שעל ידי עיכוב השתייה תפסיד הכתובה, תו לא יהיו נאמנות כלל להפסידה כתובתה ותשתה, ולכך אינה מפסדת כתובה, ונאמנות שלא

הקרן אורה, הא חמישי לא אשכחן אפילו בקודש מקודש, ואמאי לא מייתי מקל וחומר, ומה אוכל קודש הבא מחמת טבול יום מטמא אחד ופוסל אחד, שלישי של קודש אינו דין שיטמא אחד ויפסול אחד בקודש. ותירץ, דאף על גב דמן התורה, שני חמור מטבול יום, מכל מקום לענין מעלה דרבנן החמירו בטבול יום יותר לעשותו תחילה.

ד) תוס' ד"ה שלישי, בתוה"ד, וכי לא מייתי ליה טפי ממחוסר כיפורים. בתורת הקנאות ביאר החילוק בין תרי אופני הקל וחומר, דאוכל הבא מחמת טבול יום הוא שלישי מסברא, דטבול יום דשרץ קודם טבילה היה ראשון. וכשטבל נפחת ממדרגתו להיות שני, וממילא אוכל הבא מחמת טבול יום הוא שלישי, וקיל טפי משלישי הבא משני גמור, והא נמי מסברא, אלא דבעינן למילף בקל וחומר אוכל תרומה הבא מחמת טבול יום שפסול בתרומה, קל וחומר שיעשה רביעי בקודש, ובקל וחומר דר' יוסי ממחוסר כיפורים דשלישי יעשה רביעי הוא להיפך, דהא דמחוסר כיפורים פסול בקודש ידעין מקרא, אלא דהא דמחוסר כיפורים קיל משלישי, כדי שנדון מיניה לשלישי שיפסול בקודש לא הוא מסברא, דמסברא היה אפשר לומר דמחוסר כיפורים חמור משלישי.

ה) בא"ד, בתוה"ד, שצריך למייתי שלישי גופיה מק"ו. כתב המהרש"א, דליכא לאקשווי דר' יוסי סבירא ליה דשלישי שפסול בתרומה לאו מקל וחומר יליף, אלא כר' עקיבא דיליף מקרא. דאם כן לא בעי קרא לשלישי בקודש, דהא אפילו שלישי בחולין הוה מן התורה מ"כל אשר בתוכו יטמא". ובקרן אורה כתב, דאין מקום לקושית המהרש"א, דהא לקמן אמרינן דר' יוסי לית ליה דר' עקיבא מדלא יליף רביעי בתרומה וחמישי בקודש.

ו) גמ', ר"מ דתנן כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים. הקרן אורה הביא, דתוס' בחולין (לב:) ד"ה ה"מ, הקשו אהא דאיתא התם דר' עקיבא נמי לא אמר אלא בטומאה דאורייתא, ואם כן היכי מוכח דר' מאיר סבירא ליה דלא כר' עקיבא. ותירץ, דמוכח הכא דרבי מאיר מתיר אפילו במעשר, ונהי דמחלקינן לרבי עקיבא בין טומאה דרבנן לדאורייתא, דווקא בחולין, אבל במעשר מסתבר דאפילו בטומאה דרבנן יש שלישי לרבי עקיבא, ומהא דרבי מאיר מתיר במעשר על כרחך לא סבירא ליה כר' עקיבא.

ז) גמ', ר"א אומר האוכל אוכל ראשון ראשון וכו'. בגמ' שבת (יז). מבואר, דגזרו ביה רבנן טומאה, משום דזימנין דאכיל אוכלין טמאין, ושקיל משקין דתרומה ושדי לפומיה ופסיל להו. וכתב הר"ש בטהרות (פ"ב מ"ב) ד"ה שלישי, דאף דבשלישי לא שייך האי גזירה, דהא אין שלישי עושה רביעי בתרומה, מכל מקום לא חילקו חכמים אוכלין הטמאין בין ראשון ושני לשלישי. והקשה עליו המנחת קנאות, דאכתי איכא למיגזר דלמא שדי משקין דקודש, בעוד שאוכל שלישי בפיו ופסיל להו. ובמהרש"א שבת (יד). ביאר כוונת הר"ש, דכיוון דמשקה קודש ליכא, לא בעי למיגזר.

דף ל' ע"ב

ח) גמ', סברוה אידי ואידי בעיסה ראשונה. הקשה המאירי, הא כל האוכלין מצטרפין, שאם נגע שרץ באחד מהם, כולם נעשים ראשון. ותירץ, דהכא כיון שהיו העיסות מחולקות מתחילה, אין מצטרפות, ואין שניה עושה שלישי.

ט) גמ', במאי קמיפלגי מר סבר תחומין דאורייתא ומר סבר דרבנן. הקשה הקרן אורה, מאי קא משמע לן, פשיטא. ותירץ, דאתי לאפוקי מדברי הירושלמי (בעירובין פ"ג ה"ד), דלכולי עלמא יש תחומין דאורייתא היינו י"ב מיל כנגד מחנה ישראל, ובאלפים אמה הוא דלפליגי, דרבי עקיבא סבר דשיעור תחום הוא אלפים אמה, וחכמים דפליגי סברי, דשיעור מקום הוא י"ב מיל כמחנה ישראל, ולהכי קאמר הש"ס דלאו בהא פליגי אלא בעיקר איסור תחומין פליגי.

תשתה, כיון דלא מקלקלא מידי.

(ד) מתני', שם. ביאר התפארת ישראל (פ"ו יכין אות ח'), דאף דאיכא חשש דאם תשתה תמצא נקיה, ותהיה מותרת לבעלה, דמשום שנאה אסורה לבעלה. מכל מקום יש לומר, דכיון שקינא לה ונסתרה, רגלים לדבר דקושטא קאמרו, ותאסר לבעלה.

(ה) רש"י ד"ה אפי' שמע מעוף הפורח, בסוה"ד, ואם אינו רוצה להשקותה וכו'. **הרש"ש** דייק מדבריו, שאם היה רוצה היה יכול להשקותה על מהאי טעמא. והקשה, דאם כן הוה ליה למיתני "ישקנה". דהא דצריך ליתן כתובה כשאינו רוצה להשקותה, שמעינן במתניתין **לעיל** (כד.). ותיריך, דנראה לומר **כהרמב"ם** (בפירוש המשניות), דעוף הפורח היינו שיש לו ראייה מצפצוף העוף, ואם כן על ראייה כהאי גוונא אינו יכול להשקותה אף לר' אלעזר.

(ו) רש"י ד"ה אני ראתיה שנטמאת, באותה סתירה. כתב **הקרן אורה**, דמשמע מדבריו, דעל סתירה אחרת אינו נאמן לומר שראה שנסתרה ונטמאת עמו, אלא דווקא באותה סתירה. והקשה, דשני העדי סתירה על כרחך לא ראו שנטמאת, דהא לא העידו על זה, וא"כ הוי כמו שמכחישינן את עד הטומאה. ותיריך, דכל שלא אמרו בבירור שלא נטמאה אינו הכחשה, ד"לא ראינו" לא הוי ראייה. ועוד כתב, דאיירי ששני העדי סתירה ראו שנסתרה עמו כדי סתירה, ועד הטומאה אומר, שאחר כך נטמאה באותה סתירה עצמה.

(ז) תוס' ד"ה מי, פרק זה היה הגון שיהא שנוי וכו'. **הרש"ש** תריך, דאחר שדיבר בפרקים הקודמים מדיני קינוי סתירה והשקאה, רצה לדבר בפרק זה בדיני טומאה, שעד אחד נאמן בה ואידי דבעי למתני שהיה בדין וכו', הוצרך להקדים פלוגתת ר"א ור' יהושע דאזלי לשיטתיה כמו שפירש **רש"י בד"ה אפי' שמע**.

(ח) בא"ד בתוה"ד, אבל לפירוש רבינו שלמה וכו' וכי היה ר' יהושע מחייב כתובה וכו'. תוס' הבינו דלרש"י ביאור דברי ר' יהושע ששמעו מזוהרות בלבנה על הסתירה, כמו שפירש לר' אליעזר **ברש"י ד"ה אפי' שמע**. וצריך עיון, דיש לומר דכוונת רש"י משמע דר' יהושע לא איירי לענין סתירה וכן כיוון בדבריו **בד"ה רבי יהושע**, כשישאו ויתנו מזוהרות בלבנה **בפריצותה**. ונהי דר' אליעזר איירי אסתירה, יש לומר דמתניתין אתיא לאשמועינן פלוגתתם באיזה אופן יוציא ויתן כתובה. (ג.ו.).

דף לא ע"ב

(ט) רש"י ד"ה ושניים אומרים, ובפנינו לא נטמאת וכו' והרי היא בספיא אפ' נטמאת קודם. הקשה **הקרן אורה**, הא כתב **רש"י לעיל** (עמוד א') **בד"ה אני**, דבעינן עדות שנטמאה באותה סתירה, והכא ליכא עידי סתירה, דבשעה שמצאום כאן לא נטמאת, וקודם שבאו שמא לא היה כדי סתירה. לכך כתב, דעל כרחך מיירי דהעדים ראו אותם כדי ב' סתירות, ועל אחת אומר העד שנטמאת, ושניים מכחישים אותו, ומכל מקום בספיא היא, שמא נטמאת בכדי סתירה אחרת.

(י) גמ', והאמר עולא כל מקום שהאמינה תורה ע"א הרי כאן שנים. הדבר שאול חקר בטעמא דעולא, דיש לומר דהכח שיש לעד אחד שהאמינתו תורה שלא יוכחש על ידי עד אחר, משום דהתורה האמינתו לקבוע הדבר על ידי עד אחד בלבד, והווי כשניים. ומאיך גיסא לא מצינו שהאמינה תורה לעד אחד המכחיש, והווי ככל עד אחד דאינו נאמן, ולפי זה הוא הדין אם הוכחשו בבת אחת, אין בדבריו של המכחיש כלום, משום דמעיד בדבר שלא האמינתו תורה. או יש לומר, דכיון שהאמינה תורה לעד זה לקבוע על פיו דין מדיני התורה, קביעת דין היא שיש בה כח החלטתי, כשאר מצבים שבתורה שאינם נעקרים אלא על ידי שני עדים, ולפי זה בבת אחת יועיל הכחשה, משום דאכתי לא היתה קביעת דין.

(יא) רש"י ד"ה כאן בבת אחת, מתניתין כשהעידו שניהם בתוך כדי דיבור וכו' והיכא האמינתו תורה כשנים, כגון אם העיד עדותו **ויצא**. הקשה **התורת הקנאות**, כיון דפתח בתוך כדי דיבור, הוה ליה לאוקמי בזה אחר זה כשהעיד השני לאחר כדי דיבור דקמא, ואמאי תלי ביצא. ותיריך, דאשמועינן דגם בתוך כדי דיבור, לא מהני הכחשה דשני אחר יציאה דקמא.

(יב) תוס' ד"ה כאן בבת אחת, קשיא דהכא משמע וכו' הכי משמע לפירוש רש"י והא בפרק האשה שהלכה וכו'. **והש"ך** (יו"ד קכו סו"ד) כתב, דיש לחלק, דדוקא בעדות סוטה דהאמינה התורה להעד אחד, אמרינן דאי אפשר לבטל עדות הראשון אלא אם בא השני עימו בתוך כדי דיבור, אבל בעדות מיתה כיון דאין זה אלא מדרבנן, אפילו אחר כדי דיבור יכול להכחישו עד שיורה חכם על פיו. וכתב **התורת הקנאות** שלכך כיוון **התוס' שאנץ** (הכא) אלא שצריך להגיה בדבריו. **והחזון איש** (סימן כט אות י סו"ד) ולפי האמור) כתב, דיש לחלק, דבעדות סוטה לא שייך כלל פסק דין, ומיד אחר העדאת העד הוחלט דליכא השקאה, אבל בעדות מיתה בעינן שיתירוה הבית דין לינשא, ולהכי כל זמן שבא השני קודם שהתירוה מיקרי בבת אחת.

(יג) בא"ד, בתוה"ד, וי"ל דמתניתין בסתם קתני אי נמי וכו'. ביאר **הקרן אורה**, דהתוס' נסתפקו אליבא דעולא, דאמר בגמרא תני לא היתה שותה, האם דווקא בזה אחר זה. ולכך הגיה עולא במתניתין, משום דמתניתין סתמא קתני, דמשמע דאיירי אפילו בזה אחר זה. או דסבירא ליה לעולא דאפילו בבת אחת לא היתה שותה, דכיון שהאמינתו תורה חשיב כשנים, אפילו בכי האי גוונא, ולכך תירצו דהא דהאשה זוטא, היינו משום לזות שפתים.

(יד) תוס' ד"ה הא, תימה וכו' כיון דהאמינה תורה עד אחד וכו' חטאת הוי ליה לאתוויי. כתב **המרומי שדה**, דלא קשיא כלל, דהא דאמרינן כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשנים, אינו אלא בדבר דבעינן שיעיד בפני בית דין, כמו עדות אשה, סוטה, ועגלה ערופה. אבל עד אמר אכל, אינו שייך לבית דין. אמנם כתב, דמכל מקום יש ליישב לפי מה שכתב **הירושלמי**, (דתוס' מביא בסמוך), דטעמא משום שכאן רגלים לדבר, לכך סבירא ליה לעולא, דהאמינהו לעד אחד כשנים.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרת היומא" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net כמו כן ניתן להשיגו ב"שטייגען" <http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרכים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פס"ו)